

Hallituksen kärkihanke
**UUDISTAA LASTEN
JA PERHEIDEN**
palvelut

SOPIVAA TUKEA OIKEAAN AIKAAN

Hallituksen kärkihanke uudistaa lasten ja perheiden palvelut

Lapsella ja nuorella on oikeus elää hyvää elämää. Tästä huolehtivat ennen kaikkea vanhemmat, mutta heidän tukenaan ovat kunnat, valtio, järjestöt ja monet muut toimijat.

Pääministeri Juha Sipilän hallitus haluaa, että lapset, nuoret sekä heidän vanhempansa saavat yhteiskunnalta tarvitsemansa palvelut nykyistä sujuvammin. Tämä esite kertoo, miten hallituksen suunnittelema Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma LAPE parantaa kaikkien Suomessa elävien lasten ja nuorten elämää.

Hallituksen suunnitelma perustuu Yhdistyneiden kansakuntien tekemään ja Suomen eduskunnankin hyväksymään *Lapsen oikeuksien sopimukseen*. Lisätietoja lapsen oikeuksista: www.lastensivut.fi

Hallituksen suunnitelma ottaa huomioon myös ulkomailta Suomeen muuttaneet lapset ja nuoret. Erityisen paljon yhteistä huolenpitoa tarvitsevat ne alle 18-vuotiaat, jotka ovat tulleet Suomeen ilman vanhempiaan.

Hanke koskee myös nuorten palveluita. 18 vuotta täyttänyt on lain mukaan täysi-ikäinen. Aikuistuminen ei kuitenkaan saa merkitä nuorille tarkoitettujen palveluiden päättymistä, jos niille on edelleen tarvetta. Viranomaisten tulee yhdessä tukea nuorta opiskelutai työpaikan löytämisessä, terveysasioissa ja muissa tärkeissä asioissa niin, että nuori aikuinen löytää oman paikkansa elämässä.

MIKÄ ON LAPE?

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma eli LAPE edistää lasten ja nuorten hyvää elämää. Kun muutosohjelma päättyy, tavoite on, että

- lapset, nuoret ja perheet saavat sopivaa tukea oikeaan aikaan
- päättäjät ja ammattilaiset osaavat kohdata lapset ja nuoret nykyistä paremmin
- päättäjät ja ammattilaiset tuntevat lapsen oikeudet
- ammattilaiset tekevät nykyistä parempaa yhteistyötä
- aikuiset ottavat lasten ja nuorten mielipiteet huomioon, kun palveluita suunnitellaan koulussa, varhaiskasvatuksessa, terveyspalveluissa, lastensuojelussa ja nuorisotyössä
- päättäjät selvittävät päätöksensä vaikutukset lapsiin ennen niiden tekemistä.

Uudenlaisiin toimintatapoihin ei voida siirtyä hetkessä, vaan niiden luominen ja käyttöönotto vaativat aikaa. Nyt on oikea hetki ryhtyä toimeen.

Kenen hyväksi nyt työskennellään?

Sinun hyväksesi. Jokaisen Suomessa elävän lapsen ja nuoren hyväksi.

- Voit elää suuressa tai pienessä kaupungissa tai maaseudulla.
- Voit elää yhden, kahden tai useamman vanhemman perheessä.
- Voit elää sijaisperheessä tai lastenkodissa.
- Sinulla voi olla isä ja äiti tai samaa sukupuolta olevat vanhemmat.
- Perheesi voi kuulua valtaväestöön tai johonkin etniseen vähemmistöön.
- Voit olla syntynyt Suomessa tai ulkomailla.
- Elämäsi voi vaikuttaa oma tai perheenjäsenen vamma tai sairaus.

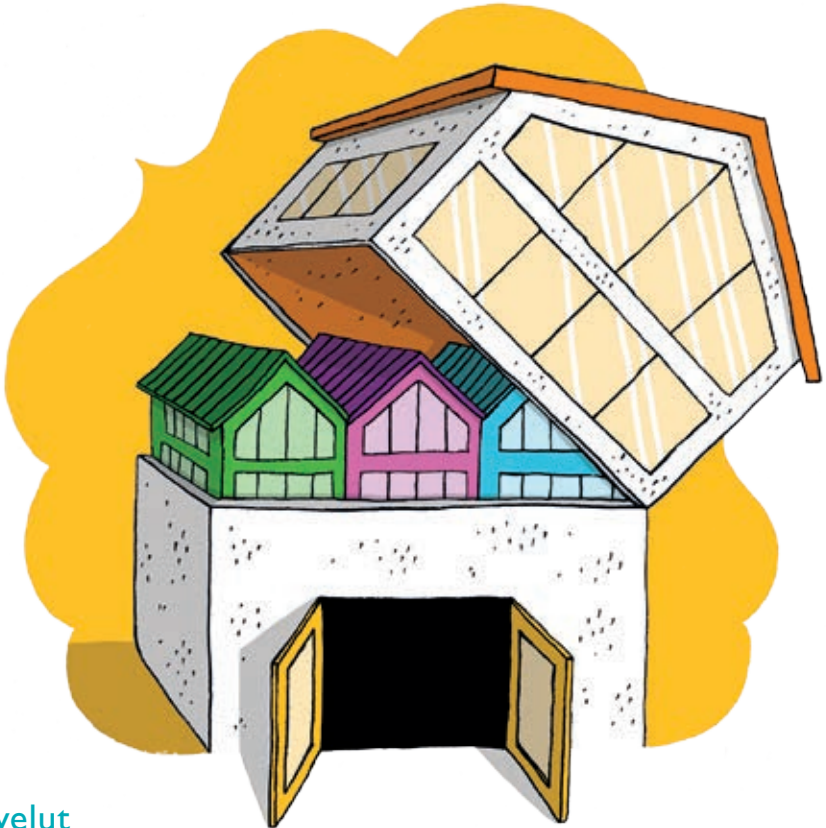
Miten lasten ja nuorten palvelut pitää järjestää?

Yhteiskunnan pitää järjestää palvelut niin, että ne sopivat erilaisille ihmisille ja erilaisiin tilanteisiin. Palvelujen saamisen pitää olla helppoa. Hallituksen suunnitelman mukaan viranomaisten pitää tehdä keskenään yhteistyötä niin, että lapsen ja hänen perheensä ei enää tarvitse asioida monien viranomaisten luona erikseen, vaan viranomaiset toimivat yhdessä palvellakseen lasta ja perhettä.

Tärkeää on, että viranomaiset kuuntelevat lapsen ja hänen vanhempiansa näkemyksiä siitä, millaista tukea perhe tarvitsee. Tuki pitää tuoda kotiin, kouluun ja lapsen muuhun ympäristöön tavallisen arkielämän osaksi. Kun lapsi ja hänen perheenjäsenensä saavat sopivaa tukea oikeaan aikaan, heidän omat voimavaransa vahvistuvat ja he voivat itse parantaa tilannetta.

Viranomaisten tulee ottaa huomioon kaikki lapsen tai nuoren läheiset ihmiset. Heitä voivat vanhempien lisäksi olla sisarukset, isovanhemmat, muut sukulaiset tai perheen ystävät.

Lapsen tai nuoren tulee myös esimerkiksi saada puhua omaa äidinkieltään, kun hän kertoo viranomaiselle ajatuksistaan. Äidinkieli voi olla puhuttu tai viittomakieli. Jos lapsi tai nuori esimerkiksi vamman takia ei voi ilmaista itseään puhumalla, hänen näkemyksensä selvittämiseen täytyy käyttää hänelle sopivia keinoja.

Missä palveluja tarjotaan?

Vuoden 2019 jälkeen sosiaali- ja terveyspalvelut järjestävät maakunnat. Maakunta muodostuu useista kunnista. Maakunnan vastuulla on esimerkiksi lastensuojelun, mielenterveyspalveluiden, kuntoutuksen sekä erilaisten lääkäripalveluiden järjestäminen.

Koulupalveluista, nuorisotyöstä, vapaa-ajan palveluista, kirjastosta, kulttuuri- ja liikuntapalveluista, asuinalueiden kehittämisestä ja liikenteestä vastaavat edelleen kunnat. Kotikunnassa päätetään siis edelleen monista lasten ja nuorten kannalta tärkeistä palveluista.

LAPE-ohjelman tavoitteena on koota yhteen erilaisia lasten palveluita niin sanottuihin perhekeskuksiin. Eri alojen ammattilaiset toimisivat verkostomaisesti yhdessä perheiden tukena. Perhekeskuksesta voisi saada myös erikoislääkärin palveluita. Joskus lapsi ja perhe asioisivat keskussairaalassa kuten nykyisinkin.

Joissakin tilanteissa tarvitaan vaativaa erityisosaamista, jota ei ole joka kunnassa eikä jokaisessa maakunnassakaan. Tällaista erityistä vaativaa tukea voivat tarvita esimerkiksi vammaiset lapset ja heidän perheensä. Erityistä tukea tarvitsevat myös väkivaltaa tai seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneet tai itse rikoksia tehneet lapset ja nuoret. Silloinkin palvelut pyritään järjestämään ensisijaisesti niin, että ammattilaiset tulevat lapsen ja nuoren lähelle.

Mistä palveluista nyt puhutaan?

- terveydenhuollosta
- lapsiperheiden kotipalvelusta, perhetyöstä ja kasvatus- ja perheneuvoloista
- lastenneuvolasta sekä varhaiskasvatuksesta
- koulusta sekä koulun terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin ja psykologin palveluista
- lasten ja nuorten harrastustoiminnasta ja muusta yhdessä tekemisestä
- nuorisotyöstä, kirjastosta ja kulttuuripalveluista
- lasten ja nuorten vanhempien tukemisesta esimerkiksi terveys-, alkoholi-, väkivalta- tai rahaongelmien ratkaisemiseksi
- vanhempien erotilanteen palveluista
- lastensuojelusta.

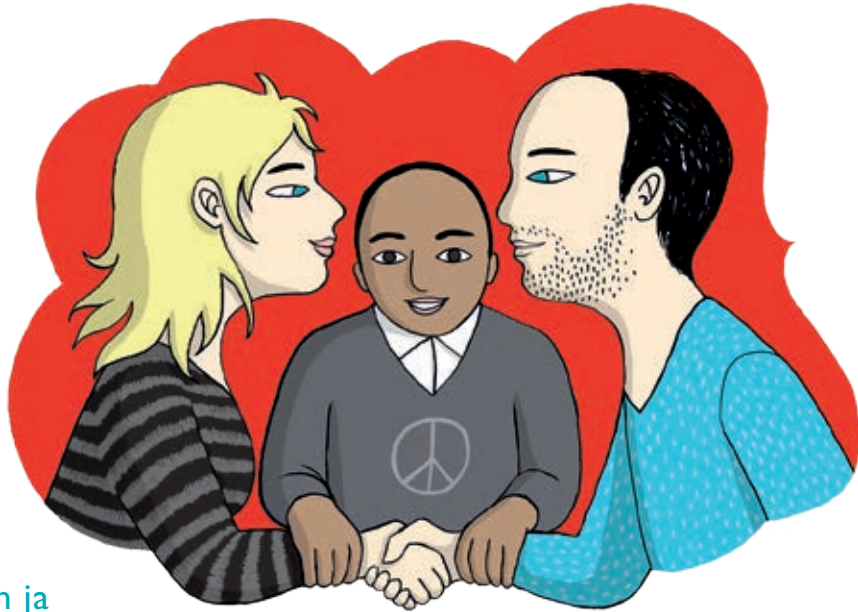
Missä on nyt puutteita?

- Lapset eivät saa ymmärrettävää tietoa palveluista.
- Aikuiset eivät ota selvää lasten ja nuorten mielipiteistä.
- Vanhempia ei auteta nopeasti heidän ongelmissaan.
- Palvelut ovat hajallaan siellä täällä.
- Lapsi, nuori ja perhe eivät aina löydä sopivaa palvelua oikeaan aikaan.
- Viranomaiset eivät osaa toimia niin, että lapset ja nuoret luottaisivat heihin.
- Viranomaiset eivät tee keskenään tarpeeksi yhteistyötä eivätkä tiedä tarpeeksi toistensa tekemisistä.

Entä sinun mielestäsi? Mitkä asiat voisivat sujua paremminkin?

Miten LAPE auttaa asiaa?

- Viranomaiset tukevat lapsia ja perheitä ajoissa.
- Viranomaiset osaavat kohdata lapset, nuoret ja perheet paremmin.
- Eri viranomaiset työskentelevät lapsen ja nuoren hyväksi yhdessä.
- Järjestöjen ja seurakuntien lapsi- ja nuorisotyö täydentää kuntien palveluita.
- Päätäjät ottavat kaikessa huomioon päätöksensä vaikutukset lapsiin ja nuoriin.
- Viranomaiset lisäävät verkossa tarjolla olevia palveluita.

Milloin lapsen ja perheen pitää saada tukea?

Lapsen, nuoren ja perheen pitää saada tukea ajoissa. Jos esimerkiksi vanhempi on sairas tai väsynyt tai hänellä on päihdeongelma, viranomaisten pitää auttaa vanhempaa viipymättä. Mitä aikaisemmassa vaiheessa perhe saa apua, sitä helpompaa ongelmien ratkaiseminen on.

Viranomaisten pitää auttaa myös, jos kotona on pahoja riitoja. Ulkopuolinen neuvotteluapu voi auttaa vanhempia sopimaan riitansa tai sitten eroamaan mahdollisimman sovinnollisesti.

Joskus vanhempien erilaiset ongelmat ovat niin vaikeita, ettei lapsi tai nuori voi jatkaa asumista kotona. Silloin tarvitaan lastensuojelun palveluita. LAPE-hankkeen tavoitteena on kuitenkin vähentää tarvetta lasten ja nuorten huostaanottoihin eli siirtämiseen kodin ulkopuolelle toiseen perheeseen tai laitokseen. Lastensuojelu voi tarjota tukea vanhemmille, koko perheelle tai vaikkapa tukihenkilön tai -perheen lapselle.

Miten hallitus seuraa suunnitelmansa toteutumista ja onnistumista?

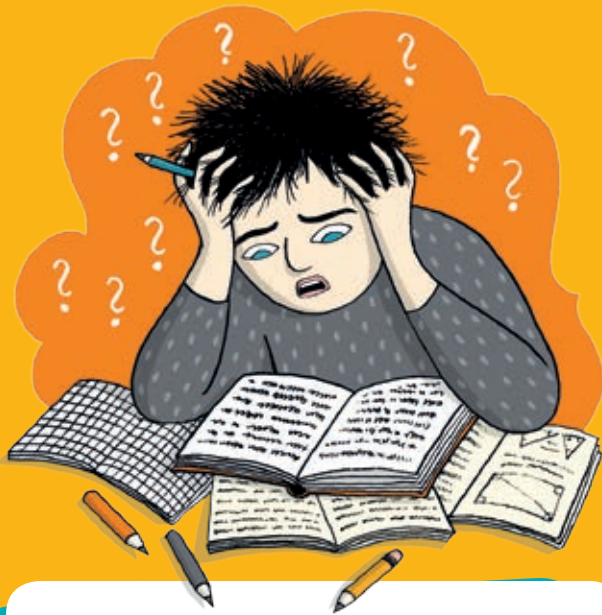
Jos LAPE-hanke onnistuu tavoitteissaan, vuonna 2025 Suomessa

- lasten ja vanhempien välinen vuorovaikutus on parantunut
- yksinäisyys on yhä harvempien lasten ja nuorten ongelma
- jokaisella lapsella on vähintään yksi läheinen ja turvallinen aikuinen
- kiusaaminen päiväkodeissa, kouluissa ja vapaa-aikana on vähentynyt
- jokaisella lapsella ja nuorella on jokin harrastus
- lapset ja nuoret pitävät koulunkäynnistä ja käyvät koulun loppuun
- lapset ja nuoret eivät joudu kärsimään väkivaltaista eivätkä vanhempien päihteidenkäytöstä
- nuoret eivät päädy mukaan rikolliseen toimintaan
- eroavia vanhempia tuetaan toimimaan niin, että ero vaikuttaisi lasten elämään mahdollisimman vähän
- vanhempien työpaikoilla suhtaudutaan perheisiin ystävällisesti (esimerkiksi työajat voivat olla joustavia), ja näin vanhemmat jaksavat töissä ja kotona paremmin
- lapset, nuoret ja vanhemmat kokevat, että yhteiskunnan palveluista ja tuesta on heille apua ja hyötyä ja he voivat vaikuttaa oman elämänsä tärkeisiin asioihin.

Milloin suunnitelma toteutetaan?

Hallitus on varannut lapsi- ja perhepalveluiden uudistushankkeeseen noin 40 miljoonaa euroa. Suunnitelma toteutetaan pääasiassa vuosina 2017–2018. Lapsia

ja nuoria otetaan mukaan hankkeen suunnitteluun. Hankkeen toteutusta ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Mitä poliittisten päättäjien pitää nyt tehdä?

- Päättäjien pitää kaikessa toiminnassaan aina arvioida, millaisia vaikutuksia esimerkiksi taloutta, ympäristöä, liikennettä, asumista tai koulutusta koskevilla päätöksillä on lasten ja nuorten elämään.
- Päättäjien pitää rahankäytöstä päättäessään selvittää, mitä hyötyä tai haittaa päätös voi aiheuttaa lapsille ja nuorille. Vaikutukset voivat ilmaantua nopeasti tai hitaammin.
- Viranomaisten tulee kerätä lasten ja nuorten hyvinvoinnista tietoja niin, että päättäjät tietävät, miten nämä voivat.
- Päättäjien tulee käyttää hyväksi sitä tietoa, jota tieteenekijät tuottavat lasten ja nuorten elämästä.
- Päättäjien pitää tarkistaa, että lainsäädäntö ei estä lasten ja nuorten asioiden hyvää hoitoa, vaan edistää sitä. Viranomaisten pitää esimerkiksi voida välittää toisilleen tärkeitä tietoja, mutta niin, että lapsen tai nuoren tietosuoja ei vaarannu. Jos laissa on kohtia, jotka tarpeettomasti vaikeuttavat lasten ja nuorten asioiden hoitoa, nämä lainkohdat pitää pohtia ja säätää uudelleen.
- Päättäjien tulee selvittää, miten lasten ja nuorten etu toteutuu parhaiten sellaisissa tilanteissa, joissa eri maista olevat vanhemmat eroavat ja heille syntyy lapsen huollosta riitaa. Tilanteita mutkistaa se, että eri maissa voi olla erilaiset lait.

Mitä viranomaisten pitää nyt tehdä?

- Kuntien, maakuntahallintojen ja valtion pitää toimia lapsiystävällisesti eli niin, että lapsen etu otetaan kaikessa huomioon.
- Viranomaisten pitää tehdä yhteistyötä keskenään, mutta myös järjestöjen ja muiden toimijoiden, kuten kirkon ja sen seurakuntien kanssa. Nämä kaikki tekevät työtä lasten ja nuorten hyväksi, joten on järkevää, että ne tietävät toistensa työstä ja tukevat toisiaan.
- Lasten ja nuorten hyväksi työskentelevien aikuisten pitää kouluttautua ja kehittää osaamistaan mm. lasten kohtaamisessa. Ammattilaisten tulee opastaa myös toisiaan ja levittää keksimiään hyviä ideoita toistenkin tietoon.

Mitä sinä voit tehdä?

Kun huomaat, että jossain asiassa olisi parantamisen varaa, vaikuta. Puhu asiasta koulusi henkilökunnalle tai kirjoita lehteen. Kotikunnan luottamushenkilöille (valtuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien jäsenet) voi jokainen kuntalainen kirjoittaa tai soittaa. Nuorisovaltuustot, oppilas- ja opiskelijakunnat sekä erilaiset järjestöt ovat myös hyviä vaikuttamisen paikkoja. Some on hyvä paikka herättää keskustelua.

Voit lähettää viestisi myös LAPE:n hankepäälikkö Hanne Kalmarille (hanne.kalmari@stm.fi) tai ohjausryhmän puheenjohtajalle Maria Kaisa Aulalle (mariakaisa.aula@gmail.com).

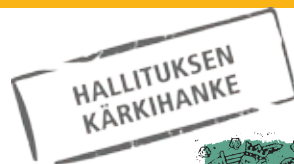
Voit tutustua lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman koko hankesuunnitelmaan sivulla
<http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

Ulkoasu: Mainostoimisto Hurraa | Kuvittaja: Minna Mäkipää

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

SOSIAALI - JA TERVEYSMINISTERIÖ
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
Käyntiosoite: Meritullinkatu 8, Helsinki,
www.stm.fi

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
PL 29, 00023 VALTIONEUVOSTO
Käyntiosoite:
Meritullinkatu 10, Helsinki
Meritullinkatu 1, Helsinki
www.minedu.fi